

‘Dantons dood’ van Büchner

‘De revolutie eet vaak haar eigen kinderen op’

Met de urgentie van een politiek pamflet is ‘Dantons dood’ een bespiegeling over idealisme en opportunisme, macht en verantwoordelijkheid, revolutie en geweld.

Door Eric Korsten

Moeten we van het leven genieten of in opstand komen voor een betere wereld? ‘Dantons dood’ is een toneelstuk over rekkelijken en preciezen rond de bloedig verlopen Franse Revolutie (1789). In Büchners ideeëndrama uit 1834 staan de ‘precieze’ Robespierre (Gijs Scholten van Aschat) en de ‘rekkelijke’ Danton (Hans Kesting) lijnrecht tegenover elkaar. Zij aan zij stonden ze ooit op de barricades, aan de wieg van de bloedig verlopen revolutie. Het stuk beschrijft dat de opstand tegen het absolutistisch systeem van de koning en de adel door terreur en geweld, een ander, soortgelijk regime heeft voortgebracht, dat van de tirannie. Wie zich tegen Robespierre en zijn volgelingen keerde of anders dacht over een volksrepubliek, werd tot vijand van het volk verklaard en ter dood veroordeeld. Een schrikbewind werd door een soortgelijk systeem opgevolgd.

Büchner (Leonce en Lena, Woyzek) beviel zich voor zijn ogenblikkelijk geruchtmakende stuk – dat hij drie jaar voor zijn voortijdige overlijden aan tyfus op 24-jarige leeftijd schreef en waarvoor hij werd gezocht, maar dat nooit werd gespeeld tijdens zijn korte leven – op geschiedkundige geschriften. ‘Een toneelschrijver is (...) een geschiedschrijver’, merkt hij in één van zijn brieven op, ‘maar staat boven ze doordat hij de geschiedenis opnieuw

creëert. (...) Zijn hoogste opgave is zo dicht mogelijk in de buurt te komen van de geschiedenis zoals ze zich werkelijk heeft afgespeeld’ (...) ‘Ik kan van iemand als Danton en van de bandieten van de revolutie geen brave Hendriken maken!’ Regisseur Johan Simons (Münchner Kammerspiele, NTGent, ZIT Hollandia) heeft in ‘Dantons Dood’ niet hardop verwezen naar de actualiteit, maar die zijn er legio: de Arabische Lente, Oekraïne, Syrië.

Dragan Bakema, bekend van toneel (Naar Damascus, Platonov), film (Joy, Zwarte Zwanen) en tv (Loverboy, De Geheimen van Barslet) speelt de rol van Danton’s medestander Camille Desmoulins. “Johan Simons heeft mij een sleutel gegeven voor een nieuwe ‘ingang’ tot spelen. Gewend om royaal te spelen, om behoorlijk tekeer te gaan, moest ik van hem juist ‘afgesloten’ spelen, uitsluitend op mijn stem vertrouwen. Moeilijk, maar ik houd ervan als ik tevoren niet weet hoe ik een opdracht moet aanpakken. In m’n studio thuis heb ik de tekst vele malen hardop uitgesproken, opgenomen en bijgeschaafd. Het moest lijken op muziek, vooral geen exposé worden, en er mocht vooral geen emotie in doorklinken, alles ten dienste van de zin waar het in deze rol wat mij betreft om draait: ‘De staatsvorm moet een doorzichtig gewaad zijn dat zich rond het lijf van het volk vlijt’.

Lantaarnpaal

Desmoulins, door Danton op zijn ministerie van justitie tot secretaris benoemd, en ooit schoolkameraad van Robespierre, publiceerde in 1792 de ‘Rede van de lantaarnpaal tot de Parij-

zenaars’, waarin hij aan iedere lantaarnpaal een aristocraat zag hangen. Bakema: “Ik verricht nooit studie naar het personage dat ik speel; ik ben de schrijver noch de regisseur. Het is mijn taak als acteur om te voldoen aan een concept. Er is simpelweg geen tijd voor experimenten. Mensen vergeten vaak dat bij een gezelschap zoals Toneelgroep Amsterdam een productie in zes weken geproduceerd wordt. Drie dagen voor deze première waren we nog aan het zoeken naar de juiste toon, de juiste houding, de juiste beweging”.

De opruiende toon in Desmoulins’ geschriften brak hem uiteindelijk op. Hij werd in 1794 door ‘overwinnaar’ Robespierre en diens aanhangers, na een schijnproces, gelijktijdig met Danton ter dood gebracht. Met behulp van de guillotine, ondanks de juist daarvoor aangenomen Rechten van de Mens. Een revolutie eet al te vaak haar eigen kinderen op. “L’histoire se répète”, erkent Bakema. “De winnaar is wie het beste de vox populi bespeelt”.

Onder aanvoering van Adelheid Roosen nemen honderd Haagse wijkbewoners meteen na ‘Dantons dood’ bezit van het podium. Ze rollen er na hun matjes uit om te slapen en er de volgende dag te ontbijten.

Dantons dood door Toneelgroep Amsterdam, op dinsdag 18 en woensdag 19 maart in de Koninklijke Schouwburg. Informatie op www.tga.nl en www.ks.nl. Telefonisch kaarten: 0900-3456789.

‘L’histoire se répète’, erkent Dragan Bakema (midden).

► Foto: Ian Versweyveld

Boeken nieuw leven ingeblazen tijdens Boekids Festival

